ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (piata komora)

z 2. decembra 2010 *

Vo veci C-225/09,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Giudice di pace di Cortona (Taliansko) z 23. apríla 2009 a doručený Súdnemu dvoru 19. júna 2009, ktorý súvisí s konaním:

Edyta Joanna Jakubowska

proti

Alessandrovi Maneggiaovi,

SÚDNY DVOR (piata komora),

v zložení: sudcovia E. Levits, vykonávajúci funkciu predsedu piatej komory, M. Ilešič (spravodajca) a M. Safjan,

* Jazyk konania: taliančina.

generálny advokát: N. Jääskinen,
tajomník: M.-A. Gaudissart, vedúci sekcie,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 24. júna 2010,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— E. J. Jakubowska, v zastúpení: M. Frigessi di Rattalma, avvocato,

— talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci P. Gentili a L. Ventrella, avvocati dello Stato,

— írska vláda, v zastúpení: D. J. O'Hagan, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci M. Collins, SC,

— maďarská vláda, v zastúpení: R. Somssich, M. Fehér a Z. Tóth, splnomocnení zástupcovia,

— rakúska vláda, v zastúpení: E. Riedl, splnomocnený zástupca,

— portugalská vláda, v zastúpení: L. Fernandes, splnomocnený zástupca,

— slovinská vláda, v zastúpení: N. Pintar Gosenca, splnomocnená zástupkyňa,

— Európska komisia, v zastúpení: H. Støvlbæk a E. Montaguti, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1 písm. g) ES, článkov 4 ES, 10 ES, 81 ES a 98 ES smernice Rady 77/249/EHS z 22. marca 1977 na uľahčenie účinného výkonu slobody právnikov poskytovať služby (Ú. v. ES L 78, s. 17; Mim. vyd. 06/001, s. 52), smernice 98/5/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 16. februára 1998 o uľahčení trvalého výkonu právnického povolania v inom členskom štáte

ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia (Ú. v. ES L 77, s. 36; Mim. vyd. 06/003, s. 83), ako aj všeobecných zásad ochrany legitímnej dôvery a rešpektovania nadobudnutých práv.

2 Tento návrh bol podaný v spore medzi E. J. Jakubowskou a A. Maneggiaom vo veci návrhu na náhradu škody, v spore smerujúcom ku konaniu, ktoré v súčasnosti vedie Giudice di pace di Cortona (Zmierovací súd v Cortone), počas ktorého bolo voči advokátom zastupujúcim E. J. Jakubowsku vydané rozhodnutie o ich vyškrtnutí zo zoznamu Ordine degli Avvocati di Perugia [Advokátskej komory v Perugii (Taliansko)].

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 77/249

3 Článok 1 ods. 1 prvá veta smernice 77/249 stanovuje:

„Táto smernica sa bude uplatňovať v rámci obmedzení a za podmienok v nej ustanovených na činnosť právnikov [advokátov – *neoficiálny preklad*] s ohľadom na nimi poskytované služby."

4 Článok 6 tej istej smernice stanovuje:

„Ktorýkoľvek členský štát môže zakázať právnikom [advokátom – *neoficiálny preklad*], ktorí sú zamestnancami verejného alebo súkromného podniku zastupovanie tohto podniku v súdnom konaní do tej miery, do akej to nie je povolené právnikom [advokátom – *neoficiálny preklad*] usadeným v tomto štáte."

5 Vzhľadom na rôzne jazykové verzie tohto článku 6 a s cieľom zabezpečiť rovnaký zmysel všetkých týchto verzií treba pojem „ente pubblico o privato" v talianskej verzii tohto článku vykladať ako pojem „štátny alebo súkromný podnik" (impresa pubblica o privata).

Smernica 98/5

6 Článok 3 smernice 98/5 stanovuje:

„1. Právnik [advokát – *neoficiálny preklad*], ktorý chce vykonávať činnosť v inom členskom štáte ako je ten, v ktorom nadobudol svoju profesijnú kvalifikáciu, sa zaregistruje na príslušnom orgáne v danom štáte.

2. Príslušný orgán v hostiteľskom členskom štáte zaregistruje právnika [advokáta – *neoficiálny preklad*] po predložení osvedčenia, ktoré potvrdzuje jeho registráciu na príslušnom orgáne v jeho domovskom členskom štáte. …

…"

7 Článok 6 ods. 1 tej istej smernice stanovuje:

„Bez ohľadu na pravidlá pre výkon povolania, ktoré sa vzťahujú na právnika [advokáta – *neoficiálny preklad*], ktorý vykonáva povolanie na základe profesijného titulu domovskej krajiny v jeho domovskom členskom štáte, vzťahujú sa naňho tie isté pravidlá pre výkon povolania ako na právnikov [advokátov – *neoficiálny preklad*], ktorí vykonávajú povolanie na základe príslušného profesijného titulu hostiteľského členského štátu, a to pri výkone všetkých činností na jeho území."

8 Článok 7 ods. 1 uvedenej smernice stanovuje:

„V prípade, že právnik [advokát – *neoficiálny preklad*], ktorý vykonáva činnosť na základe profesijného titulu domovskej krajiny poruší svoje povinnosti v hostiteľskom členskom štáte, vzťahujú sa naňho procesné pravidlá, sankcie a opravné prostriedky platné v hostiteľskom členskom štáte."

9 Článok 8 smernice 98/5 stanovuje:

„Právnik [advokát – *neoficiálny preklad*], ktorý je registrovaný v hostiteľskom členskom štáte na základe profesijného titulu domovskej krajiny, môže vykonávať povolanie ako právnik [advokát – *neoficiálny preklad*] v pracovnoprávnom vzťahu u iného právnika, v združení alebo v právnickej [advokátskej – *neoficiálny preklad*] kancelárii, v štátnom alebo súkromnom podniku v takom rozsahu, v akom to hostiteľský členský štát povoľuje právnikom [advokátom – *neoficiálny preklad*] registrovaným na základe profesijného titulu používaného v tomto štáte."

10 Vzhľadom na rôzne jazykové verzie tohto článku 8 a s cieľom zabezpečiť rovnaký zmysel všetkých týchto verzií treba pojem „ente pubblico o privato" v talianskej verzii tohto článku vykladať ako pojem „štátny alebo súkromný podnik" (impresa pubblica o privata).

Vnútroštátna právna úprava

11 Článok 3 druhý odsek kráľovského zákonného dekrétu č. 1578 z 27. novembra 1933, ktorý upravuje povolania „avvocato“ a „procuratore legale“ (ordinamento delle professioni di avvocato e procuratore legale, Gazzetta ufficiale del Regno d'Italia č. 281 z 5. decembra 1933) a ktorý bol po úpravách zmenený zákonom č. 36 z 22. januára 1934 na zákon (Gazzetta ufficiale del Regno d'Italia č. 24 z 30. januára 1934), stanovuje:

„[Výkon najmä povolania advokáta je] nezlučiteľný s akýmkoľvek zamestnaním alebo funkciou platenými z rozpočtu štátu, krajov, obcí… a vo všeobecnosti z rozpočtu akéhokoľvek verejného správneho orgánu alebo inštitúcie, ktoré podliehajú dozoru alebo kontrole štátu, krajov a obcí.“

12 Zákon č. 662 z 23. decembra 1996 o racionalizačných opatreniach v oblasti verejných financií (misure di razionalizzazione della finanza pubblica, riadny dodatok ku GURI č. 303 z 28. decembra 1996), zmenený a doplnený zákonným dekrétom č. 79 z 28. marca 1997 o naliehavých stabilizačných opatreniach v oblasti verejných financií (misure urgenti per il riequilibrio della finanza pubblica) a po zmenách a doplneniach zmenený zákonom č. 140 z 28. mája 1997 na zákon (GURI č. 123 z 29. mája 1997, s. 5, ďalej len „zákon č. 662/96“), stanovuje vo svojom článku 1 ods. 56 a 56a:

„56. Zákonné a správne ustanovenia…, ktoré zakazujú zápis do profesijných zoznamov, sa nevzťahujú na zamestnancov štátnej správy, ktorí pracujú na čiastočný pracovný úväzok a ktorých pracovný úväzok nie je vyšší než 50 % plného pracovného úväzku.

56a. Ustanovenia zakazujúce zápis do zoznamov a výkon profesijných činností osobami uvedenými v odseku 56 sa zrušujú. Ostatné ustanovenia upravujúce podmienky zápisu do profesijných zoznamov a výkon týchto činností zostávajú nezmenené. Zamestnancom štátnej správy, ktorí sú zapísaní v zoznamoch, nemožno zverovať odborné úlohy zo strany štátnej správy; títo zamestnanci nie sú oprávnení poskytovať právnu pomoc v sporoch, v ktorých je účastníkom konania orgán štátnej správy."

13 Zákon č. 339 z 25. novembra 2003 o pravidlách v oblasti nezlučiteľnosti výkonu povolania advokáta (norme in materia di incompatibilità dell'esercizio della professione di avvocato, GURI č. 279 z 1. decembra 2003, s. 6, ďalej len „zákon č. 339/2003"), ktorý nadobudol účinnosť 2. decembra 2003, vo svojom článku 1 stanovuje:

„Ustanovenia článku 1 ods. 56, 56a a 57 zákona č. [662/96] sa nevzťahujú na zápis do zoznamov advokátov advokátskej komory, pre ktoré platia obmedzenia a zákazy uvedené v kráľovskom zákonnom dekréte č. 1578 z 27. novembra 1933 zmenenom zákonom č. 36 z 22. januára 1934 a v neskorších zmenách."

14 Článok 2 toho istého zákona stanovuje:

„1. Zamestnanci štátnej správy, ktorí boli zapísaní do zoznamu advokátov advokátskej komory po nadobudnutí účinnosti zákona č. [662/96] a ktorí sú v ňom naďalej zapísaní, si môžu ponechať svoj pracovný pomer pod podmienkou, že to oznámia výboru komory, v ktorej sú zapísaní, v lehote 36 mesiacov od nadobudnutia účinnosti tohto zákona.

Ak túto skutočnosť neoznámia v stanovenej lehote, výbor advokátskej komory ich *ex offo* vyškrtne zo zoznamu.

2. V prípade uvedenom v odseku 1 má zamestnanec štátnej správy právo byť opätovne prijatý do pracovného pomeru na plný úväzok.

3. V lehote 36 mesiacov uvedenej v odseku 1 môže zamestnanec štátnej správy ukončiť svoj pracovný pomer, čím sa jeho zápis v zozname advokátskej komory zachová.

4. Zamestnanec štátnej správy pracujúci na čiastočný úväzok, ktorý si zvolil povolanie advokáta podľa tohto zákona, má počas piatich rokov právo na opätovné prijatie do pracovného pomeru na plný úväzok do troch mesiacov od podania žiadosti za predpokladu, že nie je nadbytočný, na to pracovné miesto, na ktorom pracoval v čase, keď uskutočnil voľbu. V tomto prípade sa doba prerušenia štátnej služby nezapočítava do počtu odpracovaných rokov, ktoré sa znovu počítajú odo dňa opätovného prijatia."

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

15 E. J. Jakubowska podala žalobu proti A. Maneggiaovi na Giudice di pace di Cortona na zaplatenie sumy 200 eur ako náhrady škody, ktorú jej spôsobil neúmyselným poškodením vozidla, ktorého je majiteľkou.

16 V tomto spore sa E. J. Jakubowska nechala zastupovať pánom Mazzolaiom a pánom Nardellim, advokátmi zapísanými v zozname advokátov Advokátskej komory v Perugii. Na týchto advokátov sa ako na zamestnancov štátnej správy na čiastočný úväzok vzťahuje článok 1 ods. 56 a 56a zákona č. 662/96.

17 Po nadobudnutí účinnosti zákona č. 339/2003 a uplynutí lehoty uvedenej v jeho článku 2 ods. 1 – a v čase, keď pred vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, prebiehalo konanie vo veci samej – výbor Advokátskej komory v Perugii vydal dve rozhodnutia, v ktorých nariadil vyškrtnutie týchto advokátov zo zoznamu advokátov.

18 E. J. Jakubowska podala vyjadrenie, v ktorom sa domáhala, aby ju jej advokáti mohli aj naďalej zastupovať, a tvrdila, že zákon č. 339/2003 je v rozpore so Zmluvou ES, ako aj so všeobecnými zásadami ochrany legitímnej dôvery a rešpektovania nadobudnutých práv.

19 Za týchto okolností Giudice di pace di Cortona rozhodol prerušiť konanie a predložiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Majú sa článok 3 písm. g) [ES] a články 4 [ES], 10 [ES], 81 [ES] a 98 [ES] vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ako je právna úprava vyplývajúca z článkov 1 a 2 zákona č. 339/2003…, ktorá opätovne zavádza nezlučiteľnosť výkonu povolania advokáta zamestnancami štátnej správy na čiastočný úväzok a zakazuje im výkon tohto povolania, hoci sú naň spôsobilí, tým, že stanovuje vyčiarknutie zo zoznamu advokátov na základe rozhodnutia príslušného výboru advokátskej komory, ak sa zamestnanec štátnej správy nerozhodne ukončiť pracovný pomer?

2. Majú sa článok 3 písm. g) [ES] a články 4 [ES], 10 [ES] a 98 [ES] vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ako je právna úprava vyplývajúca z článkov 1 a 2 zákona č. 339/2003…?

3. Má sa článok 6 smernice 77/249… vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ako je právna úprava vyplývajúca z článkov 1 a 2 zákona č. 339/2003…, keď sa táto vnútroštátna právna úprava vzťahuje aj na advokátov v pracovnom pomere, ktorí vykonávajú advokátsku činnosť na základe slobodného poskytovania služieb?

4. Má sa článok 8 smernice 98/5… vykladať v tom zmysle, že sa nevzťahuje na advokáta, ktorý je zamestnancom štátnej správy na čiastočný úväzok?

5. Bránia všeobecné zásady práva [Únie] o ochrane legitímnej dôvery a [rešpektovaní] nadobudnutých práv vnútroštátnej právnej úprave, ako je právna úprava vyplývajúca z článkov 1 a 2 zákona č. 339/2003…, ktorá opätovne zavádza nezlučiteľnosť výkonu povolania advokáta zamestnancami štátnej správy na čiastočný úväzok a ktorá sa uplatňuje aj na advokátov, ktorí sú už ku dňu nadobudnutia účinnosti tohto zákona… zapísaní v zoznamoch advokátov, pričom v článku 2 stanovuje len krátku odkladnú lehotu na povinnú voľbu medzi zamestnaním [zamestnanca v štátnej správe] a výkonom povolania advokáta?“

20 V odpovedi na písomné otázky, ktoré Súdny dvor položil právnym zástupcom E. J. Jakubowskej na základe článku 54a rokovacieho poriadku Súdneho dvora, pán Nardelli listom z 31. mája 2010 predložil osvedčenie výboru Advokátskej komory v Perugii, z ktorého vyplýva, že formálne je aj naďalej zapísaný v zozname tejto komory až

dovtedy, kým sa komore neoznámi dátum rozhodnutia národného výboru advokátskej komory o zamietnutí podania pána Nardelliho proti rozhodnutiu o vyškrtnutí.

21 V tom istom liste pán Nardelli oznámil Súdnemu dvoru, že pán Mazzolai sa vzdal mandátu na zastupovanie, ktorým bol poverený v konaní vo veci samej. Okrem toho oznámil, že E. J. Jakubowska udelila osobitný mandát pánovi Frigessimu di Rattalmovi, aby ju zastupoval v konaní pred Súdnym dvorom.

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti prejudiciálnych otázok

22 Na úvod treba uviesť, že skutočnosť, že prejudiciálne otázky nemajú nijakú súvislosť so samotným predmetom žaloby E. J. Jakubowskej proti A. Maneggiaovi, nemá za následok ich neprípustnosť. Tieto otázky totiž majú vnútroštátnemu súdu umožniť posúdiť zákonnosť vnútroštátnej právnej úpravy, ktorej uplatnenie vyvolalo procesnú prekážku v konaní vo veci samej. Vzhľadom na to, že táto prekážka je súčasťou tohto konania, vnútroštátny súd sa môže Súdneho dvora opýtať na výklad pravidiel práva Únie, ktoré sú podľa neho v tejto veci relevantné.

23 Niektoré vlády, ktoré predložili pripomienky Súdnemu dvoru, ako aj Európska komisia, však vzniesli námietky neprípustnosti – bez toho, aby spochybnili možnosť návrhu na prejudiciálne konanie – v súvislosti s otázkami, ktoré predložil Giudice di pace di Cortona.

24 Írska a rakúska vláda zdôrazňujú, že všetky skutkové okolnosti v konaní vo veci samej týkajúce sa možnosti procesných zástupcov E. J. Jakubowskej vykonávať ich povolanie advokáta sa obmedzujú na jeden členský štát. Problémy práva Únie, na ktoré poukazuje vnútroštátny súd, sú preto čisto hypotetické a návrh na začatie prejudiciálneho konania by sa mal teda zamietnuť ako neprípustný.

25 Podľa maďarskej vlády talianska právna úprava, ktorú uvádza vnútroštátny súd, v každom prípade patrí mimo rámca pôsobnosti ustanovení práva Únie týkajúcich sa výkonu povolania advokáta, pretože táto právna úprava sa týka zamestnancov štátnej správy, zatiaľ čo smernice 77/249 a 98/5 sa týkajú výkonu povolania nezávislých advokátov alebo advokátov, ktorí sú zamestnancami iného advokáta, združenia alebo podniku.

26 Komisia zastáva názor, že tretiu otázku treba považovať za hypotetickú, a teda neprípustnú, pretože sa týka výkonu povolania advokáta v režime poskytovania služieb, zatiaľ čo právna úprava dotknutá vo veci samej sa týka usadenia sa advokáta.

27 Komisia vyjadruje pochybnosti aj v súvislosti s piatou otázkou vzhľadom na to, že talianske právne predpisy, vo vzťahu ku ktorým sa požaduje výklad všeobecných zásad práva Únie, neboli prijaté na účely vykonania povinností, ktoré z tohto práva vyplývali Talianskej republike.

28 Vzhľadom na tieto jednotlivé námietky neprípustnosti treba pripomenúť, že pri prejudiciálnych otázkach týkajúcich sa práva Únie platí prezumpcia relevantnosti.

Zamietnutie návrhu vnútroštátneho súdu je možné len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá žiadnu súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré sa mu položili (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 5. decembra 2006, Cipolla a i., C-94/04 a C-202/04, Zb. s. I-11421, bod 25, ako aj z 1. júna 2010, Blanco Pérez a Chao Gómez, C-570/07 a C-571/07, Zb. s. I-4629, bod 36).

29 Pokiaľ ide o prvú, druhú a štvrtú prejudiciálnu otázku, nie je zjavné, že požadovaný výklad nemá žiadnu súvislosť s existenciou alebo predmetom procesnej prekážky v spore vo veci samej alebo že ide o hypotetický problém.

30 Po prvé treba pripomenúť, že zákon, ktorý sa vzťahuje na celé územie členského štátu, môže prípadne ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi v zmysle článku 81 ES (pozri v tomto zmysle rozsudky z 19. februára 2002, Arduino, C-35/99, Zb. s. I-1529, bod 33, ako aj Cipolla a i., už citovaný, bod 45). Prvá a druhá prejudiciálna otázka, ktoré sa týkajú toho, či pravidlá hospodárskej súťaže práva Únie bránia vnútroštátnej právnej úprave, akou je zákon č. 339/2003, preto zjavne nie sú irelevantné.

31 Po druhé, pokiaľ ide o štvrtú prejudiciálnu otázku, treba uviesť, tak ako to uviedla aj talianska vláda a Komisia na pojednávaní, že cieľom pravidla uvedeného v článku 8 smernice 98/5 nie je len poskytnúť advokátom v hostiteľskom členskom štáte na základe ich profesijného titulu získaného v inom členskom štáte rovnaké práva, ako majú advokáti zaregistrovaní v hostiteľskom členskom štáte na základe titulu, ktorý v ňom získali. Toto pravidlo má totiž zároveň zabezpečiť, aby poslední uvedení

advokáti nepodliehali obrátenej diskriminácii, ku ktorej by mohlo dôjsť, keby sa im uložené pravidlá nevzťahovali aj na advokátov zaregistrovaných v hostiteľskom členskom štáte, ktorí svoj profesijný titul získali v inom členskom štáte.

32 Skutočnosť, že vyškrtnutie zo zoznamu advokátov Advokátskej komory v Perugii, ktoré viedlo k prejudiciálnym otázkam, sa týka advokátov vykonávajúcich svoje povolanie v Taliansku na základe profesijného titulu získaného v tomto členskom štáte, preto v nijakom prípade nespôsobuje, že štvrtá položená otázka je hypotetická. Práve naopak, požadovaný výklad článku 8 smernice 98/5 pomôže vnútroštátnemu súdu určiť, či zákon č. 339/2003 spôsobuje obrátenú diskrimináciu v rozpore s právom Únie.

33 Prípustnosť štvrtej otázky napokon nevyvracia ani argumentácia maďarskej vlády, podľa ktorej zákon č. 339/2003 v rozsahu, v akom sa týka štátnych zamestnancov, neupravuje ani jednu zo situácií uvedených v článku 8 smernice 98/5, ktorý sa týka len advokátov, ktorí pracujú „v pracovnoprávnom vzťahu u iného právnika [advokáta – *neoficiálny preklad*], v združení alebo v právnickej [advokátskej – *neoficiálny preklad*] kancelárii, v štátnom alebo súkromnom podniku“.

34 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že odchýlka, na ktorú maďarská vláda poukazuje, teda skutočnosť, že právo Únie sa neuplatňuje na zamestnancov štátnej správy, platí len pre zamestnania, ktoré sa vyznačujú účasťou na verejnej moci a pri ktorých sa tak predpokladá existencia určitého vzťahu k štátu. Naopak, pravidlá práva Únie v oblasti voľného pohybu sa uplatňujú na zamestnania, ktoré hoci patria pod štát alebo iné verejnoprávne organizácie, neobsahujú nijaký výkon úloh, ktoré patria pod verejnú správu vo vlastnom zmysle slova (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 30. septembra 2003, Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, C-405/01, Zb. s. I-10391, body 39 a 40, ako aj z 10. decembra 2009, Peśla, C-345/08, Zb. s. I-11677, bod 31).

35 Pokiaľ ide presnejšie o pojem „štátny podnik“ uvedený v článku 8 smernice 98/5, podľa ustálenej judikatúry, ak subjekt začlenený do verejnej správy vykonáva činnosti, ktoré majú ekonomickú povahu a netýkajú sa výkonu výsad verejnej moci, treba ho za taký podnik považovať (pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. októbra 1993, Decoster, C-69/91, Zb. s. I-5335, bod 15; zo 14. septembra 2000, Collino a Chiappero, C-343/98, Zb. s. I-6659, bod 33, ako aj z 26. marca 2009, SELEX Sistemi Integrati/Komisia, C-113/07 P, Zb. s. I-2207, bod 82).

36 Z toho vyplýva, že pôsobnosť zákona č. 339/2003 – ktorý sa v spojení s kráľovským zákonným dekrétom č. 1578 z 27. novembra 1933, na ktorý odkazuje, týka advokátov zapísaných do jedného z advokátskych zoznamov advokátskej komory Talianskej republiky, ktorí sú súčasne zamestnancami správneho alebo štátneho orgánu podliehajúceho dozoru alebo kontrole zo strany Talianskej republiky alebo jej územnosprávneho celku – koliduje s pôsobnosťou článku 8 smernice 98/5, pokiaľ ide o advokátov zamestnaných subjektom, ktorý aj keď podlieha kontrole talianskeho štátu alebo jeho územnosprávneho celku, predstavuje „štátny podnik“.

37 Vzhľadom na tieto konštatovania sa návrh na začatie prejudiciálneho konania musí považovať za prípustný, pokiaľ ide o prvú, druhú a štvrtú prejudiciálnu otázku.

38 Na druhej strane, pokiaľ ide o tretiu otázku, ktorá sa týka smernice 77/249, teda výkonu povolania advokáta v režime voľného poskytovania služieb, treba konštatovať, že odpoveď Súdneho dvora na ňu nemôže byť pre vnútroštátny súd užitočná. Prekážka vznesená pred týmto súdom sa totiž týka otázky, či vyškrtnutie zo zoznamu advokátov v zmysle zákona č. 339/2003 je v súlade s právom Únie. Komisia tak správne uviedla,

že v tejto súvislosti ide o usadenie sa advokáta, čiže o záležitosť upravenú v smernici 98/5, nie o výkon povolania advokáta v režime voľného poskytovania služieb.

39 Pokiaľ ide o tretiu položenú otázku, treba návrh na začatie prejudiciálneho konania považovať za neprípustný.

40 Napokon, pokiaľ ide o piatu prejudiciálnu otázku, z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že touto otázkou Giudice di pace di Cortona vyzval Súdny dvor, aby na základe judikatúry týkajúcej sa zásady ochrany legitímnej dôvery a zásady právnej istoty preskúmal nepriaznivú zmenu, ktorá pre tých, ktorí chcú vykonávať súbežne povolanie advokáta a zamestnanie na čiastočný úväzok vo verejnoprávnom subjekte, vyplýva zo zákona č. 339/2003, keďže týmto zákonom sa ukončil priaznivejší režim pre tieto osoby zavedený zákonom č. 662/96.

41 Bez toho, aby bolo treba rozhodnúť o tvrdení o neprípustnosti, ktoré vzniesla Komisia v súvislosti s touto otázkou, tak stačí konštatovať, že Súdny dvor v každom prípade nemôže na túto otázku užitočne odpovedať, pretože mu k tomu chýbajú nevyhnutné informácie o skutkovom stave.

42 Čo sa týka zásady právnej istoty, podľa ustálenej judikatúry právna úprava, ktorá má nepriaznivé dôsledky pre jednotlivcov, musí byť jasná a presná a jej uplatnenie musí byť predvídateľné pre tých, ktorí jej podliehajú (rozsudok zo 14. septembra 2010, Akzo Nobel Chemicals a Akcros Chemicals/Komisia, C-550/07 P, Zb. s. I-8301, bod 100 a citovaná judikatúra). Ani z vnútroštátneho rozhodnutia a ani z pripomienok predložených Súdnemu dvoru však tento súd nedokáže určiť, z akého hľadiska alebo z akého dôvodu sa spochybňuje presnosť či predvídateľnosť zákona č. 339/2003.

43 Okrem toho vnútroštátny súd ani nevysvetlil otázku týkajúcu sa tejto zásady, keď uviedol, že zákon č. 339/2003 má retroaktívne účinky, čo je v rozpore so zásadou právnej istoty. Tejto údajnej retroaktivite zákona č. 339/2003 však zjavne odporuje konštatovanie, rovnako obsiahnuté v rozhodnutí vnútroštátneho súdu, podľa ktorého nadobudnutie účinnosti tohto zákona nemá vplyv na existujúce práva výkonu, ktoré až do nadobudnutia tejto účinnosti priznával zákon č. 662/96, pričom zákon č. 339/2003 zaviedol okrem toho prechodné trojročné obdobie s cieľom vyhnúť sa tomu, aby boli zavádzané zmeny okamžité.

44 Pokiaľ ide o zásadu legitímnej dôvery, podľa ustálenej judikatúry jednotlivci nemôžu vkladať legitímnu dôveru do zachovania existujúceho stavu, ktorý môže byť zmenený príslušnými vnútroštátnymi orgánmi v rámci ich voľnej úvahy (rozsudok z 10. septembra 2009, Plantanol, C-201/08, Zb. s. I-8343, bod 53 a citovaná judikatúra). Vzhľadom na túto ustálenú judikatúru Súdny dvor nemôže prejudiciálnu otázku, akou je piata otázka položená v rámci tohto konania, užitočne preskúmať, pretože tu chýba aspoň minimálny opis skutočností predložených v konaní vo veci samej na preukázanie toho, že prijatie právnej úpravy dotknutej v uvedenom konaní je neobvyklé v prípade, keď zákonodarca jednoducho zmení existujúcu právnu úpravu do budúcnosti.

45 V prejednávanej veci sa vnútroštátny súd v zásade obmedzil len na to, že uviedol, že zákon č. 339/2003 podstatne, a podľa niektorých prekvapivo, mení predchádzajúci režim platný podľa zákona č. 662/96. Treba ale konštatovať, že samotná skutočnosť, že zákonodarca prijal nový zákon, ktorý sa do značnej miery líši od staršieho platného zákona, neposkytuje Súdnemu dvoru dostatočný základ na to, aby so znalosťou veci preskúmal piatu otázku.

46 Vzhľadom na uvedené je návrh na začatie prejudiciálneho konania neprípustný, aj pokiaľ ide o piatu položenú otázku.

O veci samej

O prvej a druhej otázke

47 Vo svojej prvej a druhej otázke, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 3 ods. 1 písm. g) ES a články 4 ES, 10 ES, 81 ES a 98 ES bránia vnútroštátnej právnej úprave, aká vyplýva z článkov 1 a 2 zákona č. 339/2003, ktorá zamestnancom štátnej správy pracujúcim na čiastočný úväzok zakazuje vykonávať povolanie advokáta tým, že stanovuje ich vyškrtnutie zo zoznamu advokátov advokátskej komory, aj keď sú na výkon tohto povolania spôsobilí.

48 Hoci je pravda, že samotný článok 81 ES sa týka iba správania podnikov a nie zákonov alebo iných právnych predpisov členských štátov, nič to nemení na skutočnosti, že tento článok v spojení s článkom 10 ES ukladá členským štátom, aby neprijímali alebo nezachovávali v účinnosti opatrenia, a to ani vo forme zákonov alebo iných právnych predpisov, spôsobilé zmariť *effet utile* pravidiel hospodárskej súťaže, ktoré sa uplatňujú na podniky (rozsudky Arduino, už citovaný, bod 34, ako aj Cipolla a i., už citovaný, bod 46).

49 Súdny dvor najmä rozhodol, že k porušeniu článkov 10 ES a 81 ES dôjde vtedy, ak členský štát nariadi alebo zvýhodní uzatváranie kartelových dohôd v rozpore s článkom 81 ES alebo posilní účinky takýchto dohôd, alebo zbaví svoju vlastnú právnu úpravu jej štátneho charakteru tým, že prenesie zodpovednosť za prijatie rozhodnutí

zasahujúcich do oblasti hospodárstva na súkromné subjekty (rozsudky Arduino, už citovaný, bod 35, ako aj Cipolla a i., už citovaný, bod 47).

50 Na základe skutočnosti, že členský štát prikáže orgánom profesijných združení, akými sú výbory advokátskych komôr, aby *ex offo* vyškrtli zo svojich zoznamov advokátov tých členov, ktorí sú súčasne zamestnancami štátnej správy na čiastočný úväzok a ktorí sa v stanovenej lehote nerozhodli buď pre zachovanie zápisu v tomto zozname, alebo pre zachovanie svojho pracovnoprávneho vzťahu k subjektu, ktorý ich zamestnáva, pritom nemožno preukázať, že členský štát zbavil svoju právnu úpravu jej štátneho charakteru. Tieto výbory totiž nemajú nijaký vplyv, pokiaľ ide o prijímanie rozhodnutí o vyškrtnutí *ex offo* stanovené zákonom.

51 Z analogických dôvodov nemožno právnu úpravu, aká je vo veci samej, považovať za takú právnu úpravu, ktorá nariaďuje alebo zvýhodňuje uzatváranie kartelových dohôd v rozpore s článkom 81 ES.

52 Tieto úvahy nijako nevyvracia ani článok 3 ods. 1 písm. g) ES, ktorý predpokladá opatrenie Európskej únie, pokiaľ ide o systém, ktorým sa zabezpečí, aby sa na vnútornom trhu nenarušila hospodárska súťaž, ani články 4 ES a 98 ES, ktoré sa týkajú zavedenia hospodárskej politiky v súlade so zásadou otvoreného trhového hospodárstva s voľnou hospodárskou súťažou.

53 Vzhľadom na uvedené treba na prvú a druhú otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 písm. g) ES a články 4 ES, 10 ES, 81 ES a 98 ES nebránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá zamestnancom štátnej správy pracujúcim na čiastočný úväzok zakazuje

vykonávať povolanie advokáta tým, že stanovuje ich vyškrtnutie zo zoznamu advokátov advokátskej komory, aj keď sú na výkon tohto povolania spôsobilí.

O štvrtej otázke

54 Ako už bolo uvedené v rozhodnutí vnútroštátneho súdu, vo svojej štvrtej otázke sa Giudice di pace di Cortona v podstate pýta, či možnosť, ktorú má hostiteľský členský štát podľa článku 8 smernice 98/5, aby upravil, a teda prípadne obmedzil výkon niektorých povolaní advokátmi, ktorí sú v tomto štáte zaregistrovaní, existuje aj vo vzťahu k advokátom, ktorí chcú niektoré z týchto povolaní vykonávať len na čiastočný úväzok.

55 S cieľom odpovedať na túto otázku treba najskôr pripomenúť, že prijatím smernice 98/5 normotvorca Únie zamýšľal najmä odstrániť rozdiely medzi vnútroštátnymi predpismi týkajúcimi sa podmienok registrácie advokátov (rozsudok z 19. septembra 2006, Wilson, C-506/04, Zb. s. I-8613, bod 64).

56 Súdny dvor už spresnil, že vzhľadom na tento cieľ treba konštatovať, že smernica 98/5 prináša úplnú harmonizáciu predbežných podmienok, ktoré sa vyžadujú na registráciu na príslušnom orgáne hostiteľského členského štátu, pričom tieto podmienky sa v zásade obmedzujú na predloženie osvedčenia tomuto orgánu o registrácii na príslušnom orgáne domovského štátu (pozri v tomto zmysle rozsudok Wilson, už citovaný, body 65 až 67).

57 Ako však jednoznačne vyplýva z článku 6 smernice 98/5, registrácia advokáta v hostiteľskom členskom štáte, ktorý tam pracuje na základe titulu získaného v inom členskom štáte, znamená, že na týchto advokátov sa vzťahujú profesijné a etické pravidlá platné v tomto hostiteľskom štáte. Tieto pravidlá na rozdiel od pravidiel týkajúcich sa predbežných podmienok registrácie pritom nie sú predmetom harmonizácie, a preto sa môžu do značnej miery odlišovať od pravidiel platných v domovskom členskom štáte. Tak ako to napokon potvrdzuje aj článok 7 ods. 1 tej istej smernice, nedodržanie týchto pravidiel môže viesť k vyškrtnutiu zo zoznamu v hostiteľskom členskom štáte.

58 Treba konštatovať, že článok 8 smernice 98/5 sa týka osobitnej kategórie profesijných a etických pravidiel, na ktoré odkazuje článok 6 tejto smernice, konkrétne pravidiel, ktoré určujú, do akej miery môžu registrovaní advokáti vykonávať povolanie advokáta „v pracovnoprávnom vzťahu u iného právnika [advokáta – *neoficiálny preklad*], v združení alebo v právnickej [advokátskej – *neoficiálny preklad*] kancelárii, v štátnom alebo súkromnom podniku“.

59 Vzhľadom na širokú definíciu, ktorú zvolil normotvorca Únie, treba konštatovať, že článok 8 sa týka súboru pravidiel, ktoré hostiteľský členský štát zaviedol, aby predchádzal konfliktom záujmov, ktoré by podľa neho mohli vyplynúť zo situácie, keď je advokát jednak registrovaný v zozname advokátskej komory a jednak je zamestnaný ako advokát u iného advokáta, v združení, v advokátskej kancelárii alebo v štátnom či súkromnom podniku.

60 Zákaz byť zamestnaný verejnoprávnym subjektom uložený zákonom č. 339/2003 pre advokátov registrovaných v Taliansku – hoci pracujú len na čiastočný úväzok – je súčasťou pravidiel uvedených v článku 8 smernice 98/5 prinajmenšom v rozsahu, v akom sa tento zákaz týka súbežného výkonu povolania advokáta a zamestnania vo verejnoprávnom subjekte.

61 Skutočnosť, že právna úprava takto zavedená Talianskou republikou môže byť považovaná za striktnú, koniec koncov nemožno ako takú kritizovať. Neexistencia konfliktu záujmov je totiž nevyhnutná na výkon povolania advokáta a znamená najmä, že advokát je nezávislý voči verejnej moci, iným poskytovateľom služieb a tretím osobám, ktorými sa nikdy nemôže dať ovplyvniť (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. februára 2002, Wouters a i., C-309/99, Zb. s. I-1577, body 100 až 102). Pravidlá stanovené v tejto súvislosti samozrejme nesmú ísť nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa predchádzania konfliktov záujmov. Primeranosť zákazu, ktorý je uložený v zákone č. 339/2003, však nemožno preskúmavať v rámci tejto otázky, ktorá sa tohto aspektu netýka.

62 Napokon, ako sa už konštatovalo pri preskúmaní prípustnosti tejto otázky, treba zdôrazniť, že článok 8 smernice 98/5 znamená, že pravidlá hostiteľského členského štátu sa použijú na všetkých advokátov zaregistrovaných v tomto členskom štáte, či už na základe profesijného titulu získaného v tomto, alebo v inom členskom štáte.

63 Okrem overenia, ktoré v tejto súvislosti majú vykonať talianske orgány, sa však nezdá, že by sa zákon č. 339/2003 vzťahoval len na advokátov talianskeho pôvodu a spôsoboval tak obrátenú diskrimináciu. Tento zákon sa nepochybne vzťahuje na tých advokátov, ktorí majú záujem byť zamestnancami subjektu, ktorý podlieha kontrole alebo dozoru Talianskej republiky alebo jej územnosprávnych celkov. Prinajmenšom však, pokiaľ ide o zamestnania v štátnych podnikoch, advokátmi zapísanými do advokátskych zoznamov jednej z advokátskych komôr Talianskej republiky, a teda advokátmi, ktorých sa týka zákaz súbežného výkonu takého zamestnania, môžu byť nielen taliansky štátni príslušníci, ale rovnako aj príslušníci ďalších členských štátov.

64 Vzhľadom na uvedené treba na štvrtú prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že článok 8 smernice 98/5 sa má vykladať v tom zmysle, že hostiteľský členský štát môže uložiť advokátom, ktorí sú v ňom zaregistrovaní a zamestnaní – či už na plný, alebo čiastočný úväzok – u iného advokáta, v združení, advokátskej kancelárii, štátnom alebo súkromnom podniku, obmedzenia súbežného výkonu povolania advokáta a tohto povolania za predpokladu, že tieto obmedzenia nejdú nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa predchádzania konfliktov záujmov a uplatňujú sa na všetkých advokátov zaregistrovaných v tomto členskom štáte.

O trovách

65 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (piata komora) rozhodol takto:

1. **Článok 3 ods. 1 písm. g) ES a články 4 ES, 10 ES, 81 ES a 98 ES nebránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá zamestnancom štátnej správy pracujúcim na čiastočný úväzok zakazuje vykonávať povolanie advokáta tým, že stanovuje ich vyškrtnutie zo zoznamu advokátov advokátskej komory, aj keď sú na výkon tohto povolania spôsobilí.**

2. Článok 8 smernice 98/5/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 16. februára 1998 o uľahčení trvalého výkonu právnického povolania v inom členskom štáte ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia, sa má vykladať v tom zmysle, že hostiteľský členský štát môže uložiť advokátom, ktorí sú v ňom zaregistrovaní a zamestnaní – či už na plný, alebo čiastočný úväzok – u iného advokáta, v združení, advokátskej kancelárii, štátnom alebo súkromnom podniku, obmedzenia súbežného výkonu povolania advokáta a tohto povolania za predpokladu, že tieto obmedzenia nejdú nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa predchádzania konfliktov záujmov a uplatňujú sa na všetkých advokátov zaregistrovaných v tomto členskom štáte.

Podpisy